

Catch and release

– bra fiskevård?

Foto: Bo-Sören Wiklund

Man kan inte vara helt säker på att fisken inte lidit skada efter att ha fångats, även om den simmar iväg när man släpper tillbaka den.

Att fånga fisk och sedan släppa tillbaka den igen kallas catch and release, och blir alltmer vanligt inom sportfiskekretsar. De flesta fiskar överlever, men metoden kan ändå ha negativa effekter på fisken och dess population. Med stor kunskap och försiktighet hos den enskilda fiskaren kan de negativa effekterna minimeras till en ur ekologiskt perspektiv acceptabel nivå. Om alternativet är att faktiskt ta upp den fisk man fångar ger naturligtvis catch and release en betydligt högre överlevnad.

Inom sportfisket idag är avsikten inte att i första hand fånga en fisk för middagsbordet. Istället är det ofta tjusningen i att lura en stor eller vacker fisk att nappa som är belöningen. Allt mer har insikten om att en fiskpopulation är en resurs som måste vårdas och skötas för att den inte skall sina, slagit rot bland sportfiskare. I fisketidningar visas idag bilder på sportfiskare med levande troféfiskar, som kort efter att de mätts, vägts och förevigats på bild sätts tillbaka i det vatten de nyss fångades i. Detta fiskesätt kallas catch and release, vilket på svenska betyder att fånga och släppa tillbaka.

Etisk debatt

Det pågår en debatt kring det etiska i att fånga fiskar bara för tjusningen och ens eget höga nöjes skull. I Tyskland är det idag förbjudet att släppa tillbaka fiskar som annars är lagliga att ta upp. Ingen sådan lag existerar i Sverige, så det är upp till varje enskild sportfiskare

att avgöra det moraliska i att "leka" med fisken. I denna artikel kommer endast frågor kring den ekologiska aspekten av catch and release att belysas. För den skull kan inte den etiska problematiken anses vara oviktig, och sannolikt kommer den debatten att fortlöpa.

Inte många dör direkt

Förhoppningen är att den återutsläppta fisken skall överleva och därmed kunna glädja andra i framtida sportfiske. Men frågorna kring catch and release är många. Vet vi exempelvis om fisken alltid överlever? Vet vi om metoden kan ha andra negativa effekter på fisken? Hur ska sportfiskaren agera för att minimera de negativa effekterna? Är det verkligen en bra fiskevårdande metod?

Det har gjorts åtminstone tvåhundra studier av effekter av catch and release på fisk runtom i världen. Nästan femtio olika fiskarter; alltifrån små ciklinder till stora hajar och tonfiskar, har undersökts. Studierna visar att fisken oftast inte dör i anslutning till uppfiskningen.

Många faktorer påverkar

Om en fisk överlever eller inte beror på en rad faktorer, till exempel vilken fiskart man fångat, vid vilken vattentemperatur, när under fiskens livscykel den fångades, vilken typ av krok som användes, var i munnen kroken satt, hur länge fisken drillades och hur den behandlades under landning och återutsättning. Om man som sportfiskare är mån om att fisken skall överleva kan man genom

att exempelvis låta bli att fiska om det är väldigt varmt i vattnet eller använda krokar som inte fastnar för långt ner i svalget på fisken med fog anta att fisken inte dör av att fångas och släppas tillbaka.

Men även om man sett den fisk man fångat vifta på stjärten och simma iväg kan man inte vara säker på att den inte senare dör till följd av indirekta effekter. En uttröttad fisk kan bli ett lätt byte för en glupsk rovfisk eller mink. Skador på fiskens skyddande slemlager eller på blodkärl i svalget kan leda till att fisken dör långt senare.

Försämrad lekframgång

Inte heller kan man avgöra om den helt misslyckas med leken eller att dess lekframgång försämras. Leken hos fisk är ofta förknippad med stora mödor i form av långa och energikrävande vandringar och andra lekbestyrt. För en lax som under sin lekvandring uppför sin hemälv tvingas lägga energi på att försöka undvika att bli uppdragen på land och sedan måste vila efter att ha återutsetts kan catch and release betyda att den inte kan lägga sina ägg på den plats den avsett, eftersom andra laxar hunnit före.

I studier i Norge har man visat att lax som fångas under lekvandringen blir störda i vandringen och istället vandrar nedströms kort efter det att de släppts tillbaka. Detta minskar laxens möjlighet att nå sin lekplats.

Vila och återhämtning

På Bahamas upptäckte forskarna att fisken Bonefish, som sportfiskas i grunda havsområden, kort efter att de släppts i stor utsträckning äts upp av hungriga hajar. I normala fall har denna fisk inga problem att undvika hajar, eftersom de är extrema snabbsimmare. Efter att ha följts mot ett spö och sedan släppts tillbaka uttröttade utgjorde de dock ett lätt byte för hajarna. Man har nu installerat vattentankar ombord på sportfiskebåtarna där fisken efter fångsten får vila upp sig innan de släpps tillbaka i havet. En enkel lösning med gott resultat.

Vakt lurad från sin post

Vissa förespråkare av catch and release anser att undantag från fredningstider och annan reglering borde kunna medges för denna form av fiske. Eftersom fisket sannolikt inte leder till att fisken dör i någon större utsträckning kan denna önskan verka befogad. Ett exempel från Nordamerika visar dock på andra effekter att beakta. Bass, kanske den mest populära sportfisken i Amerika, fiskas ofta i samband med leken, eftersom den då är lätt att lura till napp. Bassen lägger sina ägg i ett bo på botten, och hannen vaktar sedan äggen och ynglen. Allt som kommer i närheten av boet försöker hannen jaga undan, inklusive fiskedrag. Under tiden

sportfiskaren drar upp hannen skyndar sig andra fiskar till boet och äter upp ägg och yngel. När den återsläpptas hannen en stund senare återvänder till sitt bo är det tomt och leken förstörd.

Kunskap krävs

Många fiskpopulationer är känsliga för hård beskattning. Ett utan tvivel effektivt skydd är då att totalförbjuda fisket. Sportfiske är dock en stor och viktig samhällsrörelse med många positiva kringeffekter, varför catch and release, i kombination med exempelvis fredning under vissa tider, mycket väl kan anses vara en fungerande fiskevårds metod. Det är dock viktigt för fiskaren att ”känna sin art” och vilka faktorer som ger upphov till direkt dödlighet och indirekta effekter på den enskilda fisken och dess population. Med stor kunskap och försiktighet hos den enskilda fiskaren kan den negativa effekt som catch and release orsakar minimeras till en ekologiskt perspektiv acceptabel nivå.

Catch and release ställer krav på sportfiskaren, både vad gäller val av material och tidpunkt för fisket och hur fisken hanteras då den fångas. Ur en ekologisk synvinkel kan metoden, om kraven uppfylls, vara ett acceptabelt verktyg inom fiskevården.

Foto: Stefan Trumstedt

TEXT Stefan Larsson, UMF, Umeå universitet

TEL 090-786 79 87

E-POST stefan.larsson@emg.umu.se